

Litva: etnická skladba obyvatelstva (2014)

Obyvatelé celkem: cca 2 900 000

Litevci: 2 539 000 86,3%

Poláci: 160 000 5,6%

Rusové: 147 000 5,02%

Bělorusové: 36 200 1,2%

Ukrajinci: 16 400 0,5%

Lotyšši: cca 3 500 0,07%

Největší města (2015):

Vilnius: 532 000

Kaunas: 301 000

Klaipėda: 155 000

Lotyšsko: etnická skladba (2015)

Obyvatelé celkem: 1 986 000

Lotyšši: 1 229 067 61,6%

Rusové: 520 136 25,8%

Bělorusové: 68 695 3,4%

Ukrajinci: 45 282 2,3%

Poláci: 43 365 2,1%

Litevci: 25 025 1,3%

Etnická skladba ve městech:

Rīga:

obyvatelé celkem cca 650 000

Lotyšši cca 305 000 46%

Rusové cca 265 000 40%

Daugavpils:

obyvatelé celkem (2016) cca 95 000

Lotyšši cca 17 500 18%

Rusové cca 50 000 51%

Liepāja:

obyvatelé celkem (2016) cca 78 000

Lotyšši cca 43 000 55%

Rusové cca 25 000 31%

Název „baltské jazyky“ jako klasifikační termín navrhl H. G. F. Nesselmann ve své monografii „Die Sprache der alten Preußen“ r. 1845 (s. 28 ff). Nesselmann vytvořil název „Baltische Sprachen“ podle vzoru „Baltisches Meer“ (srov. Baltské moře, Baltic Sea etc.)

Původ názvu „Baltské moře“ není jasný. V mluvených jazycích toto moře se nazývalo (a doposud nazývá) různě: „Východní moře: něm. *Ostsee*, dan. *Ostersø*, švéd. *Ostersjön*, dokonce i finsky: *Itä meri*. „Západní moře“: estonsky *Lääne meri*. „Velké moře“: lotyšsky *Lielā jūra* (oproti *Mazā jūra* – „Malé moře“, což je dnešní Rižský záliv)

V historických pramenech: „Svebské moře“ u Tacita, „Východní moře“ u Wulfstana (9. st.), „Sarmatský oceán“ – u Ptolemaia a ve spoustě pozdějších pramenů až do 16. st., „Varyažskoje moře“ – tzv. Lavrentiův letopis z Ruska (14. st.).

První doložené použití názvu „Baltské moře“: *mare Balticum* ve spisu Adama z Brém „Gesta Hamburgensis ecclesiae pontificum (liber IV., caput X), cca. r. 1072-1076. Většího rozšíření se tento termín dočkal až ve 16.-17. století.

Hypotézy o původu názvu „(mare) Balticum“:

(a) z lat. *balteum* „pás, opasek“ přes danské *bælte* „pás, opasek“ (srov. průtoky u pobřeží Dánska: Velký Belt, malý Belt);

(b) z baltského *baltas* „bílý“; původ z ide kořene, označujícího bláto, bažinu: srov. slov. blato, bloto, boloto; litevský „bala“ (bažina, kaluže), pruské Namuyn-balt (němanská bažina). Existuje také několik desítek baltských hydronim na „Balt“.

Aisčiai – Aistové

- o kmeni Aistů (*Aestiorum gentes*) první se zmínil Tacitus ve svém traktátu *Germania*, r. 98:

Upon the right of the Suevian Sea the Aestyan nations reside, who use the same customs and attire with the Suevians; their language more resembles that of Britain. They worship the Mother of the Gods. As the characteristic of their national superstition, they wear the images of wild boars. This alone serves them for arms, this is the safeguard of all, and by this every worshipper of the Goddess is secured even amidst his foes. Rare amongst them is the use of weapons of iron, but frequent that of clubs. In producing of grain and the other fruits of the earth, they labour with more assiduity and patience than is suitable to the usual laziness of Germans. Nay, they even search the deep, and of all the rest are the only people who gather amber. They call it glasing, and find it amongst the shallows and upon the very shore. But, according to the ordinary incuriosity and ignorance of Barbarians, they have neither learnt, nor do they inquire, what is its nature, or from what cause it is produced. In truth it lay long neglected amongst the other gross discharges of the sea; till from our luxury, it gained a name and value. To themselves it is of no use: they gather it rough, they expose it in pieces coarse and unpolished, and for it receive a price with wonder.

Jméno Aistové nacházíme v několika dalších pramenech: Cassiodorus (sekretář ostgostského krále Theodorika) cca. 523-526 zmiňuje tvary *Hestū*, *Hestis* ve svém děkovném dopisu za jantar. Poslední pramen, v němž se zmiňuje o Aistech jsou „Dějiny světa“ středověkého vědce Orosia, přesněji – překlad tohoto traktátu do (tehdejšího) anglického jazyka, který pořídil král Alfred Veliký někdy mezi r. 887 – 901. Vypráví se o příhodách jistého cestovatele Wulfstana, několikrát je zmíněno jméno Aistů: *to Êstum, mid Êstum, Eastland, of Eastlande*.

Etymologie: **aisčiai* – la. *istnieki*, s.sl. *ist* = „pokrevní / nejbližší příbuzní“, srov. hydronyma *Aistà*, *Aisetà*, *Aīsetas* (ide. **eis-* / **ōis-* / **is-*: „jít, téct“).

Lietuviai – Litevci

Jediný baltský kmen, který vytvořil vlastní stát (1253). První výskyt etnonyma r. 1009, *Annales Quedlinburgenses*: „Sanctus Bruno qui cognominatur Bonifacius archiepiscopus et monachus XI. suæ conversionis anno in confinio Rusciæ at Lituæ capite plexus cum suis XVIII, VII id. Martij perijt coelos.“

Litevci používají názvy *Lietuva*, *lietuvis* / *lietuviai*. V ruských letopisech *Литва* (Litva). Zde *i* zcela jasně odpovídá litevskému *ie* (por. *žiema* – *zima*). V latinských a německých zápisech: *Litua*, *Lethovia*; *Lettowen*; *Lethovini* (por. pol. *Litwini*).

Latviai – Lotyšů

Lotyšů své zemi a sobě říkají: *Latvija*, *latvietis* (n. pl. *latvieši*). Je to relativně mladý název z 19. st. V ruských letopisech z 11.-12. st. nacházíme tvar *Лотыгола* [čti *Lotygola*]. Zřejmě se jedná o kmen Latgalců (lot. *Latgali*) a jejich území *Latgale*.

V „Livonských kronikách“ Jindřicha Lotyše se v zápisech z r. 1206 vyskytuje věta: *Lethos, qui proprie dicuntur Lethigalli*. Od r. 1209 zůstává pouze kratší tvar *Lethhi*, *Letti*; z něj se odvozuje *Lethia*, *Letitia*; srov. Dnešní něm. *Letland*.

Ještě později přibývá třetí název – *Livonia* – který ke konci „Livonských kronik“ jednoznačně dominuje. Tento tvar zůstal v oběhu až do 20. st., především v německé a ruské literatuře: *Livland*, *Лифляндия*, por. také polské *Inflanty*.

První lotyšsky zápis vlastního etnonyma se vyskytuje v roce 1648 a zní *latvis* (Lotyš). Slovo *Latvija* se v oběhu objevuje až v 19. st. a je odvozeno od názvu *latvis* (Lotyš). Vedle názvu *latvis* (n. pl. *latvji*) se vyskytuje *latvietis* (n. pl. *latvieši*, por. slovanské tvary: čes. *Lotyši*, pol. *Łotyże*). Dnes neutrální a běžný název Lotyšů je *latvietis*, kdežto *latvis* je vznešené označení, vhodné pro vysoký poetický sloh, např. se používá ve státní hymně Lotyšska.

Prūsai – Prusové

Od IX. st. se toto etnonymum objevuje ve mnoha latinských, germánských a slovanských kronikách ve tvarech *Bruzi*, *Pruze*, *Pruze*, *Pruzi*, gen. pl. *Pruzzorum*, *Prucorum*, gen. sg. *Pruzziae*, acc. sg. *Pruciam*. V původních pruských pramenech: adj., acc. sg. *prūsiskan*, adv. *prūsiskai*. Konkrétní obsah etnonyma Prusové není zcela jasný: nevíme, zda se tak označoval jeden konkrétní kmen nebo větší uskupení příbuzných kmenů, srov. další etnonyma ze stejného období a areálu: *Pamedē*, *Pagudē*, *Varmē*, *Notanga*, *Semba*.

Nejstarší známý pruský zápis je glosa ze 14. st.: *Kayle rekyse thoneaw labonache thewelyse Eg koyte poyte nykoyte penega doyte*. Ahoj, pane, ty nejsi dobrý kamarád, pokud chceš pít, ale peníze nechceš dát.

Elbingský slovníček (802 slov): kopie z r. 1400, originál vznikl pravděpodobně na konci 13. st. Slovníček Somona Grunava: 100 slov, 16. st. Dvoje vydání katechismu z r. 1547 (celkem asi 5 stran pruského textu). Enchiridion (čili Malý katechismus M. Luthera) z r. 1561 (54 stran pruského textu). Jazyk zanikl v 17. st.

Druhý pražský biskup a zakladatel Břevnovského kláštera Sv. Vojtěch (biřmovacím jménem Adalbert, nar. 956-957) byl 23. dubna 997 zavražděn Prusy na své misijní cestě v Prusku.